

Гергьовденска трапеза: При някои роми (напр. отделни семейства от дряновските гребенари) се изработва специална софра за Гергьовден – задължително кръгла, направена така, че „да няма гвоздей в нея“. Причината за отсъствието на гвоздей е, че желязото ръждясва: „На тази софра се слага агнето, курбана – не е хубаво в нея да има желязо или каквото и да е, щом то

ръждясва.“

На средата на софрата се слага агнето, като се украсява богато. В устата му се поставя червено яйце (първото яйце от Великден), филия хляб, книжна пара (на възможно най-висока стойност) и златна пара. До агнето се поставя пресен чесън – той е против уроки и носи здраве. Задължително на масата се слага червено вино – „кръвта на Исуса“. Виното е най-истинското, не е като ракиите, дето минават през казани.“
Преди да започне обяда, трапезата се прикажда. След това най-старите – главата на семейството и жена му (при някои – брат му) вземат обредния хляб (т.нар. кулак), леко го разрязват под формата на кръст и в четирите дупки по краищата сипват червено вино, като наричат: „Отца, Сина, Светаго Духа, Амин!“. И чупят кулака на две, всеки целува двете парчета, после го чупят още на две и пак целуват парчетата на хляба. После главата на семейството взема една свещичка, казва молитва и гася свещта в бутилката с вино, като три пъти я поставя в отвора на шишето и едва на четвъртия път я гася. Всичко това се изпълнява три пъти. Така трапезата се смята за осветена и обяда може да започне.

„Пеене на пръстените“: Сред всички ромски групи е разпространен обичаят „пеене на пръстените“ по Гергьовден. Същността му се изразява в предсказване (полусериозно, полушеговито) на бъдещия брак на младите момичета. Обичаят по принцип се изпълнява на 5.05. вечерта и 6.05. сутринта.

Гергьовден (Ерделез)

Най-хубавият празник е семейният – когато се събира цялото семейство. Затова са празниците – за да ни припомнят нещо друго, нещо, което ни прави семейство, което ни събира, което ни сплотява.

Гергьовден (Ерделез): Гергьовден е най-големият празник на ромите в България. Празнува се от всички ромски групи (с изключение само на силно турчеещите се части от хорахане-рома, сред които се е празнувал до скоро) и за всички тях Гергьовден е основният празник, включително и за ромите-мюсюлмани. Единствено при бургуджиите и дръндарите ролята на основен празник изпълнява Банго Васили, но и при тях Гергьовден се отбелязва изключително пищно.

Обичайно калдарашите и рударите наричат празника с името „Свети Георги“ или „Гергьовден“, а йерлиите – „Хедерлез“, „Хъдърлез“ или „Ерделез“. Празнува се три дена, като при някои (напр. при хорахане-рома от с. Водолей) това са 4,5 и 6 май, при други (напр. музикантите от Салманово) – 5,6 и 7 май, а при трети (напр. бакърджиите от Кардам) – 6,7 и 8 май.

Празнуването на Гергьовден е свързано с вярването, че Свети Георги е спасител на ромите (както Свети Васил) и с легендата, че змеят на зъл цар започнал да изяжда ромите, но Св. Георги го убил (Нунев 2000:111-112). Освен това Ерделез се е празнувал и като начало на пролетта, на истински топлото време, поради тази причина целият ритуал изобилства с пролетна символика.

ЦЕНТЪР ЗА МЕЖДУЕТНИЧЕСКИ ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТ “АМАЛИПЕ”, В. ТЪРНОВО

Подготовка за празника: Най-важният елемент в подготовката е купуването на агне. Всеобщо поверие е, че агнето предназначено за курбан трябва да пренощува в къщата, затова то се купува най-късно на 4 или 5 май. При някои групи – напр. музикантите от Златарица празненствата започват от момента, в който агнето влезе в къщата. Тогава портите се окичват с разцъфнали клони – обикновено бук и върба, а на главата на агнето се поставя венец и свещичка, след което се прикажда „за здраве“. При други групи роми също е прието празничното украсяване на къщите с разцъфнали клони на 5 май, но поставянето на венец със свещичка и прикаждането се извършва сутринта на 6.05.

При бургуджиите подготовката започва още от Великден с боядисването на първото яйце и с изработването на специална гергьовденска свещичка. Както посочихме, първото червено яйце на Великден се запазва и то се поставя в устата на печеното гергьовденско агне. Също така на Велика Събота (преди Възкресение) се изработва специална свещичка с червен конец. Тя се припалва за малко през нощта срещу Великден и се отделя. Следващото и припалване е на 5 май вечерта, а цялостното и изгаряне – на 6.05. преди агнето да бъде заклано.

Сред много роми (напр. музикантите от Ивански, хорахане-рома от Водолей и др.) е прието на 5.06. вечерта за всеки член на семейството да се откъсва коприва и тя да се окача на керемидите. По това чия коприва ще повехне и чия не, се съди каква ще бъде годината за всеки – весела или тъжна.

При музикантите от с.Ивански е съществувал обичай (в голяма степен вече загубен) на 5 май вечерта всеки да се изкъпе във вода, пълна с билки и растения – гергьовденче, коприва, лепка и др. Не е трудно в това действие да се види ритуално очистване преди празника, пролетна символика и надежда за прогонване на болестите и за здраве през годината.

Ходене „за зелено“: При дръндарите и кошничарите от Шуменско е разпространен обичаят да се ходи „за зелено“ на 5 срещу 6 вечерта. Всички роми отиват в гората, наклаждат огньове и се веселят през цялата нощ. На сутринта се прибират, като носят разцъфнали клони („зелено“) за да украсят портите на къщите.

именниците, които раздават от месото и на останалите роми в махалата.

Преди да бъде пренесено в жертва, агнето бива украсено. На главата му се поставя венец от гергевче, жито, здравец и пролетни цветя (напр. при калдарашите) или от разцъфнали клонки и върба (напр. при музикантите от Златарица и Лясковец). Някъде украсяват допълнително агнето с червена боя, гerdани и огърлици (с. Водолей). Целта е чрез украсата да се покаже богатството на настъпващата пролет и да се измоли плодородие и берекет.

Къпане и връзване на люлки: Обичайно Гергьовден е свързан с много веселие и добро настроение, изразявано по най-различни начини. При почти всички ромски групи е прието на този ден младежите да се изкъпват в реката, за да покажат, че топлото време наистина е дошло и водата не е студена. Също така е прието младежите да връзват люлки за момичетата и докато ги люлеят да ги разпитват за бъдещия им брак и т.н.